WIKIPEDIA

Lakotan kieli

Lakota on Pohjois-Amerikan alkuperäiskansa lakotojen puhuma siouxilainen kieli. Vaikka lakotaa pidetään usein erillisenä kielenä, sen puhujat pystyvät ymmärtämään muita sioux-kieliä, ja kielitieteessä lakotaa pidetäänkin siouxin yhtenä päämurteena. Lakotaa puhuu noin 2000 henkilöä lähinnä Pohjois- ja Etelä-Dakotan osavaltioissa.[1]

Lakota	
Oma nimi	Lakȟótiyapi [la.ˈkχo.ti.ja.pi]
Muu nimi	lakhota, tetoni, tetoninsioux
Tiedot	
Alue	Yhdysvallat: Pohjois-Dakota, Etelä-Dakota, pohjoinen Nebraska, eteläinen Minnesota, pohjoinen Montana
Puhujia	2100[1]
Kirjaimisto	latinalaiset aakkoset
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	siouxilaiset kielet
Kieliryhmä	länsisiouxilaiset kielet
ISO 639-3	lkt (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=lkt)
	Ohje

Äännerakenne

Lakotan äännerakenne on seuraavanlainen:

Vokaalit

		etu	keski	taka
suppea	**oraalinen**	i		u
	nasaalinen	ĩ		ũ
väli		e		o
väljä	**oraalinen**		a	
	nasaalinen		ã	

Lakotassa on viisi oraalista vokaalia, /i e a o u/, ja kolme nasaalista vokaalia, /ĩ ã ũ/, jotka ääntyvät foneettisesti /ɪ̃ ə̃ ʊ̃/. Vokaalea /e o/ on kuvattu melko väljiksi, jolloin niiden äännearvot olisivat lähellä äänteitä [ɛ ɔ].

Vokaaleja kuvataan oikeinkirjoituksessa samoilla kirjaimilla kuin IPA:ssa. Vokaalin nasalisaatio merkitään yleensä kirjaimella ⟨ŋ⟩; aikaisemmin se saatettiin merkitä ogonekilla, esim. ⟨ą⟩ /ã/.[2]

Konsonantit

		Bilabiaalit	Dentaalit	Alveolaarit	Postalveolaarit	Velaarit	Uvulaarit	Glottaalit
Nasaalit		m ⟨m⟩		n ⟨n⟩				
Klusiilit ja affrikaatat	**soinnittomat**	p ⟨p⟩	t ⟨t⟩		tʃ ⟨č⟩	k ⟨k⟩		ʔ ⟨’⟩
	soinnilliset	b ⟨b⟩				g ⟨g⟩		
	aspiroidut	pʰ ⟨ph⟩ / (pˣ ⟨pȟ⟩)	tʰ ⟨th⟩ / (tˣ ⟨tȟ⟩)		tʃ ⟨čh⟩	kʰ ⟨kh⟩ / (kˣ ⟨kȟ⟩)		
	ejektiivit	pʼ ⟨p’⟩	tʼ ⟨t’⟩		tʃʼ ⟨č’⟩	kʼ ⟨č’⟩		
Frikatiivit	**soinnittomat**			s ⟨s⟩	ʃ ⟨š⟩		χ ⟨ȟ⟩	
	soinnilliset			z ⟨z⟩	ʒ ⟨ž⟩		ʁ ⟨ǧ⟩	
	ejektiivit			sʼ ⟨s’⟩	ʃʼ ⟨š’⟩		χʼ ⟨ȟ’⟩	
Approksimantit		w ⟨w⟩		l ⟨l⟩	j ⟨y⟩			h ⟨h⟩

Frikatiivi /ʁ/ ääntyy tremulanttina [ʀ] ennen /i/:tä.[3] Aspiroiduilla soinnittomilla klusiileilla on kaksi allofonia, joista [pˣ tˣ kˣ] esiintyvät vokaalien /a ã o ĩ ũ/ edellä.

Sanoilla on yksi painollinen tavu, joka ääntyy painottomia tavuja selkeästi korkeammalla äänellä. Painollinen tavu on yleensä sanan toinen tavu. Paino merkitään yleensä akuuttiaksentilla.

Lähteet

1. Ethnologue: Lakota (https://www.ethnologue.com/19/language/lkt/)
2. *Elementary Bilingual Dictionary English–Lakhóta Lakhóta–English* (1976). CU Lakhóta Project, University of Colorado
3. Rood, David S., and Taylor, Allan R. (1996). Sketch of Lakhota, a Siouan Language, Part I (https://web.archive.org/web/20050405024744/http://lakxotaiyapi.freecyberzone.com/sk1uni.htm). Handbook of North American Indians, osa 17 (Languages), sivut 440–482. (englanniksi)